

Fan falta nous estats en l'Europa del segle XXI?

written by Francesc Xavier Hernández | 17 de juny de 2016

Els anacrònics estats-nació

En teoria els estats-nació contemporanis son una forma anacrònica de govern. Es van desenvolupar principalment durant el segle XIX, en el context dels moviments liberals. Una de les seves funcions principals era assegurar unitats de mercat. Tanmateix l'evolució de l'economia, durant el segle XX, en interacció amb el desenvolupament tècnic i científic va generar unitats de mercat cada vegada més grans, i en tendència a una mundialització dels mercats. Ni la producció, ni el consum, ni el desenvolupament tècnic i científic, ni l'ordenament de les forces productives eren viables en els estrets marges dels estats nació. Unitats polítiques més grans, que definissin i establissin mercats més extensos i intensos es feien imprescindibles des d'un punt de vista funcional. En aquest context l'economia europea, cada vegada més transnacional, necessitava, per mantenir-se, la construcció d'un gran mercat estable en el qual poder descabdellar la seva producció i ordenar-ne el cosnum. Es precisament en aquest context que cal entendre la dinàmica que va menar **del Mercat Comú a la Unió Europea**. Calia un gran mercat funcional, unificat en quant a moneda, disposicions, normatives i legislació per afavorir l'economia, i això exigia avançar també en la unitat política, es a dir en la creació d'un macro-estat que garantís, amb normativa i legislació oportunes, la congruència del nou mercat i que, alhora, establís polítiques de promoció social. La construcció d'aquest macro-estat europeu implicava, d'altra banda, un afebliment del poder dels vells estats nació. Aquest procés esdevenia necessari per poder garantir un desenvolupament

sostenible de les forces productives.

Contradictòriament els grans estats nació europeus, i uns més que altres, aferrats a la seva pròpia cultura política “nacionalista” esdevingueren els principals obstacles al procés. La unitat de mercat i en definitiva de legislació era imprescindible, però els estats no volien renunciar ni a les seves estructures, ni cedir competències significatives a les instàncies europees, ni renunciar al seu imaginari nacional.

Catalunya i el fracàs de l'Europa política

El fracàs en l'establiment d'una Constitució Europea, proposada el 2004, és a dir una gran llei marc, va comportar la ralentització de la unitat política europea i, al seu torn, va posar en perill el desenvolupament econòmic amb el consegüent risc d'estancament i d'involució. Altrament la perspectiva d'una possible minoració dels estats-nació i les seves respectives cultures va desencadenar reaccions nacionalistes, d'estat-nació, neo-feixistes, excloents i perilloses (Espanya, Austria...). Des d'un punt de vista conceptual els estats-nació esdevenien una barrera contra el progrés i eren un perill, un obstacle que s'erigia contra el necessari procés de convergència econòmica i social europees.

En aquest context les **possibilitats estratègiques de Catalunya** eren certament complexes. Els catalans havien de donar suport al procés de convergència europeu, sense dubte, però també calia recuperar la independència de Catalunya, per dret històric, i també per necessitat, en tant que la ineficàcia, ineficiència i la radicalitat nacionalista dels governs espanyols amenaçava amb laminar no solament la llengua i la cultura, sinó també l'economia i la qualitat de vida dels catalans. En aquest context la decisió d'optar per la restauració d'un estat propi esdevenia del tot legítima encara que aquesta forma d'organització, per anacrònica, fos

discutible.

En qualsevol cas romandre dins d'Espanya, i sostenir la continuïtat del projecte nacionalista espanyol esdevenia una possibilitat encara més anacrònica, en tant en quant que la cultura radical d'estat nació imperant propugnava, precisament, la perpetuació d'un model arcaïtzant i antieuropeu. En aquest context la idea de construcció d'un nou estat solidari, amatent a la necessitat de construcció d'una nova Europa, que posés en crisi els models retrògrades d'estat-nació esdevenia una possibilitat suggestiva. Al capdavall estava clar que el nou estat català compartiria sobirania amb Europa, seria subsidiari d'una determinada legislació europea i desenvoluparia una legislació pròpia congruent amb les necessitats del binomi Catalunya-Barcelona.

Un estat per afrontar la complexitat

A banda del **dret històric**: recuperar la llibertat arrabassada per la força de les armes, altres variables aconsellaven avançar en la hipòtesi de plantejar un estat propi per Catalunya. El **desenvolupament tecno-científic**, en creixement continuat al llarg del segle XXI, ha anat introduint elements de complexitat en els més diversos aspectes socials, econòmics i culturals. La **governança** de la societat es fa cada vegada més complexa, i la democratització exigeix tecnificació i alhora participació de proximitat. Els vells sistemes estatals, fonamentats en pràctiques dels segles XVIII i XIX, no disposen de prou capacitat per respondre a la complexitat i governar amb eficàcia els àmbits de territoris extensos o densificats. En el segle XVIII, des de Madrid, es podia governar la corona amb una certa eficàcia, al segle XXI s'evidencia que les velles capitals ja no poden governar territoris tipificats per un creixement de variables cada vegada més complexes... La governança exigeix gestors polítics

més propers als ciutadans, amb institucions abastables de perfil democràtic, coneixedors del territori i simbiòtics amb les seves necessitats. Brussel·les pot marcar els grans referents legislatius, i orientar els principals eixos d'acció política productiva i de drets socials. Però, **la política operativa funcional**, en societats complexes, ha de plantejar-se a partir d'institucions democràtiques i democratitzadores properes a la gent, i en contextos territorials que tinguin dimensions funcionals, i coherència des del punt de vista socioeconòmic, històric o lingüístic cultural.

Catalunya pot aconseguir amb escreix qualsevol d'aquestes variables. En aquest sentit l'experiència catalana d'assajar un nou estat pot i ha de plantejar-se com una experiència suggerent i valuosa per reordenar la Unió Europea a partir d'entorns regionals de governança, que puguin considerar, indistintament entitats polítiques a partir de la seva congruència regional (Auvergne-Rhône-Alps; Hessen; Toscana; Andalusia...) o nacional/nacionalitària (Còrsega; Catalunya; Veneto; Escòcia...).

Tot plegat el desafiament català, més que una proposta aïllada i fora d'època, pot considerar-se com una experiència pionera per afavorir un reordenament congruent amb les necessitats econòmiques i les demandes democràtiques de les societats europees. En aquest sentit i en una perspectiva europea **la possibilitat d'un estat català no solament és viable i també oportuna i interessant**, i podria contribuir a assajar noves formes organitzatives per la Unió Europea.